

Vetenskapsteori C-kurs
Feministisk vetenskapsteori 5p
Gustaf Nelhans
17 juni 2002

Feministisk Geografi

INNEHÅLL

Innehåll	1
Inledning.....	2
En forskningsplan.....	2
Metod och urval.....	3
Feminism som forskning	4
Kvinnoforskning	4
Genderforskning	4
Feministisk forskning	5
Feministisk geografi?	5
Inriktningar på feministisk forskning.....	7
Kompletterande forskning	7
Vederläggande forskning.....	8
Oppositionell forskning.....	8
Inriktningar på feministiskt geografisk forskning.....	8
Diskussioner över feministisk geografi i den geografiska literaturen	9
Avslutning	10
Feminism och naturgeografi.....	10
Litteratur	11

INLEDNING

1925 bildades *Society of Woman Geographers* i USA (Geography in America Timeline, 2001). Detta förefaller vara ganska tidigt, men det innebär knappast att geografi var föregångare inom någon form av feministiskt inriktad forskning. Snarare bildades den som en specialty group inom Association of American Geographers (bildat 1904) för att tillvarata de kvinnliga geografiska forskarnas och upptäcksresandenas intressen. Jag har inte funnit några antydningar om att Society of Woman Geographers hade någon inverkan på den forskning som utfördes inom geografi i allmänhet.

Feministisk geografi är dock sedan ett par decennier ett väl etablerat forskningsfält inom den humanistiska geografien, kulturgeografien. Inom naturgeografi, baserat i en naturvetenskaplig tradition har frågor om feministiska perspektiv och genusdiskussioner kring den etablerade kunskapsmassan aldrig undersökts(!) Däremot finns det några artiklar som behandlar antalet kvinnliga forskare och deras status inom den akademiska naturgeografien och/eller de övriga geovetenskaperna.

En forskningsplan

Detta paper ingår i ett intresse från min sida att undersöka om och hur den feministiska (kultur-)geografiska forskningen går att tillämpa på naturgeografins område. Det finns nämligen en ofta uttalad önskan inom såväl kultur- som naturgeografi, att uppdelningen under 60-talet av geografiämnet på flera olika fakulteter skall upphävas och skillnader dem emellan utplånas. Ofta ställs naturgeografins naturvetenskapliga (science) perspektiv upp som normgivande, men jag tycker att det är intressant att söka skärningspunkter från ett annat håll. Det feministiska vetenskapsprojektet har en mer samhälls- eller humanvetenskaplig inriktning, samtidigt som den utgör ett exempel på ett vetenskapligt fält som ifrågasätter de givna normer som vetenskapssamhället är underkastat. Mitt mål är att undersöka hur den i dag aktuella debatten inom feministisk vetenskapsteori i första hand kan appliceras på naturgeografins kunskapsanspråk (-område), för att senare paras ihop med den redan etablerade feministiska geografien.

Utgångspunkten för mitt intresse för feministisk forskning är Margareta Hallbergs avhandling (1992), 'Kunskap och kön' där den feministiska vetenskapsteorin utretts och diskuterats. I ljuset av hennes framställning skulle den redan etablerade feministiska (kultur)geografien kunna läsas och kommenteras. Vidare skulle en sådan uppsats undersöka hur en feministisk vetenskaplig tolkning kan appliceras på några grundläggande naturgeografiska temata. Slutligen kan några riktlinjer för hur ett naturgeografiskt kunskapsanspråk kan göras accepterbart för en genusbaserad vetenskapsteori formuleras. Detta kräver samtidigt, i den mån feministisk geografi är ett kulturgeografiskt underområde och därmed beroende av dess teorier och metoder, att det naturgeografiska kunskapsfältet görs gällande inom en allomfattande geografisk disciplin. Av detta kan uttolkas att det enligt författarens åsikt inte är den humanistiska forskningen om tid och rum (kulturgeografi) som behöver problematiseras och omformuleras, utan att det är den naturgeografiska, alltför naturvetenskapligt inriktade forskningen som behöver kritiskt analyseras och omdefinieras.

Syftet är att väcka en debatt (inom den akademiska naturgeografien) som leder till att lösa upp oförsvarbara av hävd grundade essentiella kunskapsanspråk. Jag skulle också vilja

öppna upp en debatt om svårigheten att berättiga ett specifikt essentiellt kunskapsanspråk för en disciplin och därmed möjligheten att alternativt (till traditionellt naturvetenskapligt) betingade kunskapsanspråk kan etableras och accepteras av den nu etablerade akademiska geografin.

I en vetenskapsteoretisk värld, som sedan Popper formulerade sin bild av hypotetiskt-deduktiv slutledning, som på sin höjd tillåter en tentativ teori om ett fenomenens tillstånd att falsifieras (låt vara att Popper ansåg att man kunde finna ett demarkationskriterium mellan vetenskap och icke-vetenskap, samt kunskapens tillväxt: att en tentativ teori kan förbättras genom prövning), står det allt mer klart att en disciplin som endast lutar sig mot en vetenskapsteoretisk ståndpunkt (där forskningsobjektets objektivitet gentemot sitt forskningsobjekt icke är omkullastelig, där hypotetisk-deduktiv alt naiv induktivistisk naturvetenskaplig metod är den enda gällande) missar många möjligheter att förstå en förtrollad geomorfologi (Baker & Twidale, 1991) samt att ge utrymme för geografens fantasi och kreativitet inför ett 'Terrae incognitae' (Wright, 1947).

Metod och urval

I denna uppsats måste dock begränsa mina strävanden. Här skall jag försöka fördjupa mig i två temata i Hallbergs bok. Det första berör hur man kan kategorisera könsforskning (Kap 3) i Kvinno-, Gender-, Feministisk forskning. I ljuset av denna kategorisering skall jag utifrån ett material bestående av ett antal artiklar inom den feministiska geografin, försöka utröna vilken inriktning detta forskningsfält har valt. Senare skall jag försöka se på hur de inriktningar som Hallberg ser som framtida forskningsfält för en feministisk forskning förhåller sig till feministisk geografisk forskning av idag. Detta andra tema härrör ur Hallbergs avslutande diskussion och berör framtiden för feministisk forskning (Avslutande diskussion). Här framför Hallberg tre typer av inriktning på feministisk forskning som denna kan utföra mot bakgrund av sin kritik av den nuvarande forskningen. Uppgiften för denna uppsats är att studenten skall fördjupa sig i någon fråga inom feministisk vetenskapsteori som Hallberg tar upp, och se vad som har hänt inom fältet sedan Hallbergs bok publicerades för snart tio år sedan. Jag skall därför med den geografiska litteratur jag valt ut att analysera, försöka finna ut i vilken mån de inriktningar för feministisk forskning som Hallberg har tagit upp, har förverkligats inom den feministiska geografiska forskningen.

Metoden är textanalys. För att finna material att studera har jag via databasen 'Science Citation Index (SCI) sökt artiklar i vetenskapliga tidskrifter med könsperspektiv på geografi som tema. Bland de termer som använts för sökningarna finns 'feminism', 'gender', 'women', alla kopplade med 'geography' med booleskt 'AND'. Av dessa valdes 20 artiklar ut, vilka alla var tillgängliga för nedladdning via Göteborgs universitetsbiblioteks 'Digitala Biblioteket', Internet: [ub.gu.se]. De flesta av dessa artiklar var publicerade i etablerade geografiska tidskrifter, utgivna av bl a Association of American Geographers och Institute of British Geographers, samt några artiklar publicerade i tidskrifter med ett bredare "upptagningsområde: kommunikationsteori, postmodernistisk teori och i ett fall, tidskriften 'Gender, Place and Culture, som verkar ha ett dedicerat intresse för genderforskning inom kulturgeografi. Alla artiklar har inte tagits med i texten, utan en del har fungerat som inspiration och vägledning.

FEMINISM SOM FORSKNING

Hallberg tar sig i början av sin avhandling uppgiften att bestämma och avgränsa den feministiska vetenskapsdiskursen (s 63-94). Detta utförs i tre steg, där det första innefattar att skapa ”distinktioner mellan olika slags forskning där kön (gender) betraktas som väsentlig.” (s 63). De övriga stegen innefattar en diskussion om vad som konstituerar feministisk forskning som forskning och en diskussion över såväl teoretiska som sociala orsaker till forskningsområdets framväxt. Jag skall i denna uppsats gå in på de första och tredje stegen och lämna frågan om vad det är som gör feministisk forskning till forskning till min diskussion.

Feministisk forskning definierades när den först etablerades kring 1970 som ”forskning om, av och för kvinnor” (s 63), men under de tre decennier som gått sedan dess har ämnesområdet både utvecklats och differentierats i många olika inriktningar, så att det i dag inte går att sammanställa alla inriktningar under ett enda paraply. I dag förekommer ett flertal termer på forskningsområden, bl a: kvinnoforskning, kvinnostudier, feministiska studier, feministisk forskning, gender/genusforskning, jämställdhetsforskning och könsrollsforskning (ibid). Det är inte svårt att se att det i varje inriktning finns frågor som både sammanför och särskiljer dessa olika riktningar.

För att kunna konfrontera skilda uppfattningar, möjliggöra jämförelser mellan olika feministiska perspektiv, samt för att blottlägga antydda men mindre uppenbara egenskaper hos olika perspektiv, väljer Hallberg ett konfliktperspektiv på de(t) område(n) som innefattar kvinno-/genus-/feministiska frågor. Förutom att detta är en strukturell avgränsning av tre olika perspektiv, uppfattar jag det som att Hallberg framför dessa perspektiv som en historisk utveckling, även om de egentligen inte följer direkt av varandra. Det står ganska klart att perspektiven inte utgör en evolutionär utveckling, så att man kan se dem födas och dö i varandra. I stället hämtar de näring ur ibland vitt skilda teoretiska diskurser och alla perspektiv är (mer eller mindre) livaktiga idag.

Kvinnoforskning

Kvinnoforskning avgränsas av Hallberg (s 67) som ”forskning som konstituerar forskningsobjektet ’kvinna’ utan en feministisk vetenskapsteoretisk problematisering.”. Den syftar till att uppmärksamma kvinnan ur olika sociala, humanistiska och biologiska aspekter för att utöka, kritisera och upptäcka nya förhållanden för att förbättra den kunskap och det sätt vi skapar kunskap på idag. Hallberg framhåller också att kvinnoforskning har ett emancipatoriskt syfte (s 68) att betona kvinnors problem, stödja kvinnliga forskare, men att kvinnoforskningen inte privilegerar kvinnan eller feministen i något kunskapsteoretiskt avseende (ibid). Slutligen framhåller Hallberg att frågor om biologiskt eller socialt kön inte avskiljs från varandra utan att kön för dem är grundat i den biologiska distinktionen manligt/kvinnligt (ibid).

Genderforskning

För genderforskningen är objektet i stället det sociala könet, ”vilket innebär att båda (’alla’) könen och relationerna mellan dem kommer i förgrunden.” (s 68). Med ’alla’ könen menar Hallberg att om man tar historiska, kulturella och sociala aspekter på kön i beaktande är

inte de två biologiska könen tillräckliga för att avgränsa skillnader mellan maskulina/feminina (alt manliga/kvinnliga) drag. Även genderforskning accepterar det rådande kunskapsbildningssystemet som vetenskapen grundar sig i, men hämtar mycket av sin näring i postfilosofiska teorier. I postfilosofiska (postmodernistiska, dekonstruktivistiska) innefattas att det upplysningsfilosofiska projektet avvisas, det enhetliga subjektet dekonstrueras och decentraliseras samt att metateori förkastas. (s 57).

Feministisk forskning

Med beteckningen feministisk framhålls tre teser: 1, att kvinnor är förtryckta som kvinnor, 2, det personliga är politiskt, och 3, idén att kvinnor endast kan förlita sig på sina egna personliga erfarenheter. (s 54). Feminism innefattar alltså både en teori om kvinnoförtryck och en politisk rörelse för frigörelse och makt. Den feministiska forskningen grundar sig i en värdeladdad och subjektiv ståndpunktsteori som utifrån de ovanstående tre teserna hävdar ett annorlunda seende eller position hos kvinnor, just på grund av sitt kön. Slutligen avvisar den feministiska forskningen dagens vetenskap som den ser ut i dag och syftar till genomgripande förändringar av såväl vetenskapsideal som forskarpraxis. (s 73)

FEMINISTISK GEOGRAFI?

Hur ser det då ut inom det feministiska geografiska området? Till vilket perspektiv tillhör det feministiska geografiska fältet? Om man studerar titlarna (tabell 1) på det urval av 20 artiklar jag gjort, finner man att termen 'feminism' är mest vanlig (tio förekomster). Termerna 'gender' och 'women' förekommer åtta respektive fyra gånger, termen 'female' en gång, medan ingen av de tre termerna förekommer i fyra artiklar som dock har med könsperspektiv att göra. Där finns i stället 'kropp', 'situerad kunskap' och i två fall ingen könsrelaterad term 'postmodern', respektive 'social construction'.

Tabell 1: Termer och antal förekomster, angivna i titlar i 20 feministiskt geografiska artiklar (observera att flera termer kan förekomma i samma titel).

Term	Antal (n)
gender	8
women	4
feminism	10
female	1
body, situated knowledge, postmodern, social construction	4

Denna upplysning är dock inte tillräcklig för att kunna bestämma den feministiska geografins vetenskapsteoretiska perspektiv. Dels är dessa termer inte så starkt bundna till de enskilda perspektiven, dels förekommer det en viss begreppsförvirring när t ex forskare i

nordiska länder anger termerna kvinnoforskning och feministisk forskning för likartade perspektiv (Hallberg, s 65). Dessutom finner man i bland flera av termerna i en titel, ibland tom alla tre.

Om vi tittar på en av de utvalda artiklarna får vi möjlighet att studera förhållandena lite bättre. Jag väljer en text ur tidskriften *Progress in Human Geography* 2001 som under rubriken 'Classics in human geography revisited' i varje nummer tar upp en artikel eller bok ur historien att låta geografer återstifta bekantskapen med. Här är det en bok författad av Women and Geography Study Group (1984): *Geography and gender: an introduction to feminist geography*. I denna återblick (2001) har man låtit två feministiska geografer kommentera boken och hur den mottagits i den geografiska (speciellt den feministiskt geografiska) världen. De ursprungliga författarna har också tillåtits att besvara dessa kommentarer.

Robin Longhurst meddelar att hon vid tiden för publicerandet av boken höll på att avsluta sina magisterstudier inom feministisk geografi på Nya Zeeland, men att boken inte var tillgänglig där ännu. Detta anses vara tråkigt, eftersom hon tror att den skulle kunna hjälpa till att övertyga några motsträviga lektorer att feministiska perspektiv hörde till den geografiska agendan.

Longhurst framhåller att denna bok fokuserade på frågor som länge hade ignorerats bland geografer:

The patriarchal nature of 'the built environment', the structure of the housing market, the classification of job skills and employment location, the ideology of development agencies and other social institutions was opened up for discussion. (Longhurst, 2001, s 253)

Boken var den första inom geografi inom ämnesområdet feministisk geografi, även om det hade publicerats åtskilliga artiklar tidigare. Dessutom utmanade författarna traditionella akademiska rutiner när de valde att ej ange sina namn på respektive artikel, utan i stället skrev boken 'jointly'.

Vidare anges flera skäl till att betrakta boken som föregångare till många olika frågor som kom att dominera den feministiska geografien under 80- och 90-talen, bl a att även män skall inkluderas i feministiska geografiska studier, att den feministiska geografien måste överskrida de vanliga disciplingränserna och vikten av kritisk teoretisk forskning. Longhurst menar att boken satt igång en strävan att nå mer än att endast göra kvinnor synliga i geografi till att ställa upp disciplinens maskulina epistemologi till kritisk granskning.

Ovanstående referat anger att den feministiska geografien, så som den framträder i denna bok från 1984 har ett feministiskt perspektiv enligt Hallbergs kategorisering ovan. Jag vill bland annat peka på brotten med den traditionella vetenskapen: att feministiska geografer skall sträva efter att överskrida traditionella disciplingränser, att kritiskt granska disciplinens maskulina epistemologi, samt att man valt att skriva boken tillsammans och därmed som den andra kommentaren till boken anger:

the book gave voice to, and claimed space for, women as a group within the discipline. The book therefore testified to the glaring obvious, but often overlooked, fact that women's worlds differ from men's. (Smith, 2001, s 255)

Smith (ibid) ger också andra ledtrådar till tolkningen när hon talar bokens djuplodande kritik av traditionella (mäns) 'geografier', istället för 'versioner av geografi' alltså (enligt min

tolkning) en referens till det subjektiva i feministisk geografi. Vidare hävdar hon att boken företräder en socialkonstruktivistisk hållning mot könsskillnader. Samtidigt blir det lite förvirrande när hon tar upp detta som ett bevis för att boken har ett perspektiv inriktat mot en binär "man-woman, male-female"-struktur om "gender roles and gender relations", där man genom att bringa fram gender samtidigt tryckte ner frågor om ras, klass, sexualitet osv (s 256). Därigenom anser hon att boken tvingar in alla kvinnor i en grupp (av typen 'vit, medelklass och heterosexuell' och därmed förtrycka alla som faller utanför denna ram) för att ge kvinnor en enhetlig röst, något som Smith ogillar.

Smith sätter dock fingret på en ömmande punkt inom feministisk forskning, nämligen att man inom feministisk teori, i sin strävan att formulera en feministisk ståndpunkt skild från den etablerade maskulina, tenderar att maskera kvinnors mångfald: genom att höja upp betydelsen av gender trycker man samtidigt ner frågor om ras, klass, sexualitet osv (ibid, s 256). Här inträder ett problem om avgränsning av kvinnlighet som, liksom varje avgränsning riskerar att antingen stänga ute typer av människor som den vill innefatta, eller att bli så vid att det är svårt att finna någon gemensam ståndpunkt.

Ytterligare ett problem som Longhurst (2001, s 254) tar fram är att det är svårt att förena bokens strävan efter erkännandet av skillnader och diversitet med en enda röst när författarna väljer att underteckna alla texter gemensamt.

INRIKTNINGAR PÅ FEMINISTISK FORSKNING

Detta andra avsnitt skall utifrån Hallbergs (1992, s 233-35) kategorisering av olika slag av inriktningar som feministisk forskning kan anta, försöka positionera den undersökta feministiska geografiska litteratur som jag valt att studera.

Kompletterande forskning

Hallberg beskriver tre möjliga inriktningar som feministisk forskning kan anta gentemot den traditionella akademiska forskningen. Med *kompletterande forskning* beskriver hon en typ av feministisk forskning "som är förenlig med det övergripande teoretiska och sociala ramverk som omger disciplinen, men som betonar andra aspekter, avgränsar ett nytt objekt eller formulerar en ny idé eller hypotes. I en kompletterande forskning kan en ny teori lägga till och även förkasta delar av en tidigare teori, men den ifrågasätter inte det gemensamma paradigmet eller forskningsprogrammet i sin helhet." (Hallberg, 1992, s 233). Att forskningen är kompletterande innebär inte att den skulle sakna kritik mot den etablerade forskningen. Däremot förväntas att man genom ny (feministisk) forskning skall kunna påverka vetenskapen för att etablera en mer jämställd och i slutändan sann kunskap. Jag tror att en stor del av den feministiskt geografiska litteraturen kan positioneras här. För det första befinner sig de flesta feministiska forskarna inom en geografisk tradition och innehar också en position inom en geografisk institution, vilket gör att de kan antas ha två eventuellt oförenliga lojaliteter. I de fall de är lojala mot både en feministisk och geografisk tradition bör de ha som mål att skapa en mindre snedvriden och androcentrisk geografisk kunskapsmassa. För det andra fokuserar en stor del av den feministiska geografiska litteraturen på frågor kring den stora underrepresentationen av kvinnor inom geografiförskningen, eller på snedfördelningen av högre akademiska positioner för kvinnor inom den akademiska

geografen. För det tredje är en stor del av de undersökta texterna publicerade i de traditionella geografiska tidskrifterna vilka med stor sannolikhet inte skulle trycka artiklar som inte faller inom den geografiska traditionen, även om det finns en stor öppenhet och spännvidd på de artiklar som publiceras i dessa tidskrifter.

Vederläggande forskning

Enligt Hallberg (ibid, s 233-34) har denna inriktning på feministisk forskning två nivåer i sin vetenskapsteoretiska kritik. Antingen förkastar den en enskild teori inom en avgränsad disciplin, eller också förkastar den hela den bestämda disciplinen, eftersom den antas vara baserad på könsfördomar. Jag tolkar denna form av feministisk forskning som att den fortfarande accepterar den vetenskapliga forskningens metoder och anspråk på att skapa objektiv kunskap, även om den ifrågasätter den traditionella forskningens tolkningar av resultat på basis av att den anses vara "manligt snedvriden".

Oppositionell forskning

Slutligen presenterar Hallberg en tredje möjlig inriktning på feministisk forskning, den oppositionella, vilken är en form av forskning som "invänder mot den etablerade vetenskapens normsystem och förordar alternativa epistemiska kriterier, inte en som för fram nya idéer, hypoteser eller forskningsobjekt." (ibid, s 234). Att forskningen förordar alternativa epistemiska kriterier innebär inte att den avvisar vetenskap som kunskapsbildande projekt, utan i stället att den för fram alternativa metoder och vägar att nå kunskap om det studerade, utan att förlita sig på den traditionella forskningens anspråk.

Inriktningar på feministiskt geografisk forskning

Det syns mig som om det finns ganska avancerade diskussioner inom den feministiska geografien vilka försöker inte bara ifrågasätta och rätta till ett felaktigt maskulint geografiämne, utan också försöker skapa en ny kunskapsform som är mer inkluderande i sitt kunskaps sökande. I sin bok *Feminism and Geography* (1993) diskuterar Gillian Rose möjligheten att skapa en vetenskaplig position "'elsewhere'¹, beyond the limits of masculinist discourse" (refererad i Desbiens, 1999, s 181). Detta 'elsewhere' är det 'paradoxala rummet', skilt från det euklidiska rummet, baserat i en feministisk kritik av den monofona, dualistiska och okritiskt "objektiva" maskulina geografien. Desbiens framhåller också att Rose inte bara ifrågasätter den traditionella (maskulina) geografien utan också för fram ett feministiskt alternativ:

Having exposed masculinist geography and its Master Subject as falsely objective, exclusionary and dualistic, Rose suggests that feminist approaches to geographical knowledge can do better, and indeed they do, as she demonstrates: by countering

---

¹ Begreppet 'elsewhere' är hämtat från Teresa de Lauretis (1987): *Technologies of gender*, Indiana University Press, Indiana. Desbiens kritiserar dock Rose för att i sin strävan att nå en position 'elsewhere' och 'beyond' den patriarkala hegemonin tenderar att skapa en position inom de patriarkala strukturer och det språk som kvinnor bekämpar i stället för bortom dessa Desbiens, 1999, s 182). Även andra har kritiserat Roses akademiska jargon för att utesluta just de geografer som mest behöver läsa hennes bok (Morin, 1995)

the Master Subject's indifference to gender with differences, self-reflexivity and a constantly renewed awareness that knowledge is partial, differential and situated. (ibid, s 180)

Detta är ett exempel på en feministiskt geografisk forskning som i opposition mot den traditionella geografin formulerar egna "alternativa epistemiska kriterier". Man kan samtidigt se en tendens mot ett närmande till konstruktivistiska och relativistiska perspektiv på vetenskapen, där objektiv sanning inte slutgiltigt kan avgöras, utan måste anses vara kontextbunden till de sammanhang forskaren befinner sig i.

Diskussioner över feministisk geografi i den geografiska literaturen

Det är inte vanligt med starkt antagonistiska debatter kring begreppen kvinna/kön/gender/feminism och geografi inom den traditionella geografiska literaturen. Detta kan tyda på två orsaker, antingen att dessa frågor inte har en särskilt stark ställning inom den akademiska geografin och därmed inte tas upp till debatt, eller att geografi har en öppen inställning till skilda kunskapsanspråk. Det finns dock skäl att tro att ämnet genom den spännvidd det har inom det samhällsvetenskapliga området är öppet för många olika kunskapsanspråk, men att det samtidigt, genom att det är uppdelat i två huvudriktningar, kulturgeografi och naturgeografi, där det senare har en starkt naturvetenskaplig inriktning, inte anser att kunskap över huvud taget kan vara kontextuell och relativ de frågor som vetenskapen ställer. Vid sökningar på Internet har jag i första hand funnit kurser i kulturgeografi vid amerikanska universitet med ett något bredare tema, innefattande t ex ras, kön och makt. Där diskussioner förekommer är de i allmänhet välvilligt inställda till en mer nyanserad geografisk debatt, där feministiska perspektiv är välkomna. Ibland verkar dock inläggen hamna på en pinsamt låg nivå, som när en författare kritiseras för att använda sexistiskt språk i sina texter (Falconer Al-Hindi, et al, 2001) (t ex ordet 'invaginate', i stället för t ex 'enclose' i en text som behandlar statistik och matematik) börjar sitt genmäle med "I was recently accused of being an unconvincing performer, poor worker, and bad lover. Things have obviously got worse.", innan han faktiskt ger en någorlunda trovärdig förklaring till varför termen var relevant i sitt sammanhang (Ibid).

I ett annat fall pläderar Mona Domosh för en "feminist historiography of geography" (1991 a) som en reaktion mot boken *On Geography and its History* av D. Stoddart (1986). I sin kritik hävdar hon att historieskrivare inom geografi har ignorerat den genderrelaterade geografiska historien, där kvinnor med intresse för geografi under det sena 1800-talet kallas resenärer (travellers) och därmed inte har fått något utrymme i historieskrivningen. Stoddarts genmäle, att "The simple fact is that none of the persons Domosh discusses have anything to do with my themes: there is therefore no reason to mention them." (1991, s 484) fungerar antagligen bäst i en diskurs där den essentialistiska och icke-kontextuella maskulina historieskrivningen ses som oproblematiserad, i vilken historien enligt min mening allt för ofta skrivs på basis av de avtryck man i dag finner av tidigare skeden, i stället för att försöka studera hur historien faktiskt utvecklade sig när det begav sig.

Domosh (1991 b) å sin sida, menar att hon valt kvinnliga resenärer under den viktoriaiska tiden som sitt studieområde, just för att de inte passar in och till och med ifrågasätter den traditionella historieskrivningen:

What I mean by a feminist historiography [of geography] is not simply the tacking on of women to the litany of heroes' (although that would be a step in the right direction), but a history that considers the viewpoint of women's experiences, and gender relations in its understanding of context. (Ibid, s 489)

Samtidigt menar jag att det är svårt att avgöra om kvinnliga resande skall beskrivas som geografer, när historien *de facto* har utelämnat dem i sin avgränsning av det geografiska fältet. Att detta beror på att geografi, liksom hela den vetenskapliga verksamheten har en snedvridet manlig och maskulin karaktär torde av de övriga referat och beskrivningar jag gjort vara ovedersägligt. Inför problemet att skriva om historien och därmed formulera om geografi som *en* akademisk disciplin för att ta till vara många perspektiv som möjligt ställer jag mig frågande. Det kan till och med vara näst intill omöjligt. Snarare kommer vi att få se en allt mer differentierad geografi som snarare talar om många geografier, som varken är kongruenta med varandra eller har samma strävanden efter kunskap. En feministisk historiografi över geografi kommer därför att kunna löpa parallellt med alternativa historieskrivningar, där den nu traditionella kommer vara en bland många. Samtidigt kommer dessa säkerligen (och förhoppningsvis) både kunna berika varandra och även i fortsättningen skapa stridigheter inom de mångfacetterade geografierna.

AVSLUTNING

Feminism och naturgeografi

Vid mina sökningar har jag funnit några få texter som explicit har haft naturgeografi och/eller de övriga geovetenskaperna som studieobjekt. Gemensamt för dessa tiotalet texter är att de har behandlat kvinnliga geovetares ställning inom den akademiska arbetsmarknaden. Dessa genererar onekligen ett intressant siffermaterial, t ex att det går sex män på varje kvinna av totalt 93 anställda vid de femton högst rankade amerikanska naturgeografiska forskningsprogrammen 1995-96, samt att endast ca 15 procent av kvinnorna och ca 54 procent av männen hade titeln 'professor' (Luzzader-Beach & Macfarlane, 2000, s 412).

I egenskap av naturgeograf skulle jag dock själv önska att fältet naturgeografi åtminstone hade varit något mer öppnat för alternativa perspektiv på kunskapsbildning, där en feministisk naturgeografi skulle vara ett nyttigt tillskott. Det skall dock sägas att det inom de feministiska kulturgeografiska texter som här har behandlats ofta förekommer diskussioner om landskapet, om kvinnliga resande och en mer personlig och därmed kontextbunden feministisk geografisk metod för fältarbete. Detta skulle kunna vara ett frö till att formulera en mer integrerad geografi, utan uppdelning i kulturgeografi och naturgeografi, där människan och hennes samspel med naturen i tid och rum kunde studeras mer "naturligt".

LITTERATUR

- Baker, V. R. & Twidale, C. R. (1991): The reenchantment of geomorphology. *Geomorphology*, 4 s 73-100.
- Desbiens, C. (1999): Feminism 'in' Geography. Elsewhere, Beyond and the Politics of Paradoxical Space. *Gender, Place and Culture*, 6, s 179-185.
- Domosh, M. (1991 a): Toward a feminist historiography of geography. *Transactions of the Institute of British Geographers*, 16, 95-104.
- Domosh, M. (1991 b): Beyond the frontiers of geographical knowledge. *Transactions of the Institute of British Geographers*, 16, 488-490.
- Falconer, Al-Hindi, K. et al, (2001): Guest editorial: Do you get it? Feminism and quantitative geography. *Environment and Planning D: Society and Space*, 19, 505-513.
- Hallberg, M. (1992): *Kunskap och kön. En studie av feministisk vetenskapsteori*. Daidalos, Göteborg.
- Internet, (2001): Geography in America Timeline [<http://www.geog.psu.edu/hog>].
- Longhurst, R, Smith, S. J. & Women and Geography Study Group (2001): Classics in human geography revisited. Women and Geography Study Group of the Institute of British Geographers 1984: Geography and gender: an introduction to feminist geography. London: Hutchinson. *Progress in Human Geography* (25, 2 s 253-260).
- Luzzader-Beach, S. & Macfarlane, A. (2000): The Environment of Gender and Science: Status and Perspectives of Women and Men in Physical Geograpy. *Professional Geographer*, 52, 407-424.
- Morin, K. (1995): The Gender of Geography (Review essay). *Postmodern Culture* 5, 2. [Internet: http://muse.jhu.edu/journals/postmodern_culture/v005/5.2r_morin.html]
- Stoddart, D. R. (1991): Do we need a feminist historiography of geography – and if we do, what should it be? *Transactions of the Institute of British Geographers*, 16, 484-487.
- Wright, J. K. (1947): Terra incognita: The place of imagination in geography. *Annals of the Association of American Geographers*. 37, s 1-15.